

Друковані матеріали для роботи в групах

«Ті, хто були поруч»

Група 1

З листа в міську управу 13 – річного Георгія учня польської школи,

від 24 жовтня 1941 р.:

Мені 13 років і я повинен допомагати своїй матері, тому що дуже важко із продуктами. Працювати я не можу, тому що потрібно відвідувати школу, але я можу заробляти в міському оркестрі, граючи по вечорах. На жаль, я не маю акордеона, інструмента, на якому граю.

Я знаю, що в одного єврея є акордеон, і тому поштиво прошу Вашого дозволу забрати цей інструмент у міський оркестр або взяти на час, щоб я отримав можливість здійснити бажання бути корисним своїй родині...

Група 2

Зі спогадів Мані Файнгольд, жительки м. Умань:

Незважаючи на те, що був установлений строк для переселення, українська поліція нападала й не давала переносити своє майно, вимагаючи негайного виселення з квартири. ...Сиджу в одному українському будинку, де я ховалася, приходять сусідський хлопчик, синок поліцає, і розповідає про успіхи своєї матері, скільки речей вона набрала. Ідучи, він говорить: «Мама дістала собі лише зимове пальто, але вона говорить, що, як тільки будуть ще раз бити жидів, вона дістане собі й літнє пальто».

Запис із щоденника Сари Глейх, креслярки з Маріуполя:

Сусіди, як шуліки, чекали, коли ми підемо з квартири, так уже й при нас не соромилися. Маша відкрила двері й сказала, щоб вони брали, що кому потрібно. Усі кинулися у квартиру. Тато, мама, Фаня з дитиною відразу пішли вперед, вони не могли це бачити. Сусіди сварилися через речі на моїх очах, виривали їх один в одного, тягли подушки, посуд, перини. Я махнула рукою й пішла. Бася залишалася у квартирі остання, вона її замкнула вже майже порожньою.

Група 3

Уривок зі щоденника школяра Романа Кравченка, жителя м. Кременець

Сьогодні вони забрали Ф. Я не можу передати свої почуття. Я відчуваю, що це дуже важко, соромно. Тому є такі люди, які дивляться на це байдуже або злорадно. «Що, йому жаль євреїв? Який ідіот!» Чому Ф. повинна бути гірша за вас? Вона набагато краща вас, кожного з вас, краща в усьому! Вона була єдиною дівчиною, з якою я завжди міг бути відвертим. Як чудово мати друга, який розуміє тебе і відчуває те саме, що і ти. Вона була хорошою дівчиною і сміливою. Коли її забирали, вона стояла з високо піднятою

головою... Я впевнений в тому, що вона не опустить голову навіть тоді, коли прийде час померти. Ф.,знай, що я пам`ятаю про тебе, я не забуду про тебе, і прийде день, коли я помрусь, моє «перше кохання», яке залишило найчистіші спогади. Вона була моїм ідеалом. Останній привіт від Ромки!

Група 4

Іринка та Миколка Максимови, Тернопіль, зима 1937 р.

Ірина Максимова народилася в 1932 р. у Тернополі (тоді це була Польща). Ірина зростала в українській греко-католицькій родині. Її мати була домогосподаркою, батько працював керівником великого готелю. Життя в місті зовсім змінилося влітку 1941 р., коли на територію Радянського Союзу вступила німецька армія – почалися звірства проти євреїв. Ірина незабаром дізналася, що в місті створили гетто й концентраційний табір для євреїв. Ризикуючи життям, батьки Ірини ховали в будинку під час війни 16 єврейських біженців з концтабору. Ця родина годувала їх, одягала, надавала медичну допомогу. Після війни Ірина контактувала з людьми, яких врятували її батьки. В 1992 р. батьки Ірини були визнані Яд Вашем «Праведниками Миру», а Ірина незабаром отримала диплом «Праведниці України»

Група 5

Олександра Шулежко народилася 1903 р. в селі Михайлівка Драбівського району . Походила з заможної родини селян Шелудьків, закінчила педучилище. Чоловіка, священника Української автокефальної православної церкви, репресували 1937 р. Олександра залишилася сама з чотирма дітьми. З яких вижили дві доньки, Алла і Лариса.

У роки війни Олександра Шулежко врятувала від смерті й голоду 102 дитини; з них 25 були євреями, організувавши притулок для дітей-безхатченків у Черкасах. Під час окупації Черкас Олександра Максимівна звернулася до гебітскомісара Черкас із

пропозицією створити дитячий будинок, отримала з часом й невеликі кошти від німецької влади для дитбудинку. Організувала на невеличкій земельній ділянці господарство: тримали курей, кіз, поросят. Усім тим опікувалися вихованці.

Приймали у притулок усіх без винятку. Поміж інших дітей з'явилися й єврейські. Їх записували як українців, греків, вірмен або татар залежно від особливостей зовнішності. Цій мужній жінці було що втрачати: вона ризикувала власним життям і життям своїх дітей. Черкаські поліцаї написали на неї донос, і німецька поліція частенько навідувала притулок. Єврейських дітей переховували в ізоляторі. Німцям казали, що там тримають інфекційних хворих.

Завдяки хоробрості, винахідливості й піклуванню Олександри Шулежко діти вижили. Коли німці відступали, примусово був евакуйований і дитячий будинок. Жінка прилаштувала частину вихованців у навколишніх селах, але з іншими мусила рушати з німцями. Коли діти з вихователькою повернулися до Черкас, радянські чиновники заборонили жінці працювати за фахом. До 1968 р. її підозрювали у співпраці з нацистами. Натомість вихованці жінки завжди тепло згадували свою другу маму. Олександра Шулежко померла 1994 р. Через рік їй присвоїли почесне звання Праведник народів світу.

Олександра Шулежко (праворуч) з доньками Аллою і Ларисою та колегою Поліною Євстихіївною (зліва), вихователькою дитсадка, викладачем вишивання. Черкаси, 1942 рік